

Nagrada Josip Andreis (glazbena publicistika i muzikologija)

Rozina Palić Jelavić: za knjigu „Ivan pl. Zajc: hrvatska nacionalna povijesna operna trilogija: *Mislav, Ban Leget, Nikola Šubić Zrinjski*”, Hrvatsko muzikološko društvo, Zagreb 2023.)

Muzikologinja, kroatologinja i glazbena pedagoginja Rozina Palić Jelavić istaknuta je znanstvenica prepoznatljiva imena u hrvatskoj muzikologiji, čija su znanstvena istraživanja obilježena njezinim dugogodišnjim radom u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe HAZU (od 1998. do 2023.). Posebni interesi u njezinom znanstvenom istraživanju su novija povijest hrvatske glazbe, osobito stvaralaštvo hrvatskih skladatelja druge polovice 19. i prve polovice 20. stoljeća, i to pretežito na području opere te vokalne (svjetovne i sakralne) glazbe. Muzikološka studija "Ivan pl. Zajc: hrvatska nacionalna povijesna operna trilogija: *Mislav, Ban Leget, Nikola Šubić Zrinjski*" Rozine Palić Jelavić, koja predstavlja autoričinu dorađenu i revidiranu doktorsku disertaciju, a ujedno nosi i značaj monografije, utemeljena je na iscrpnom istraživačkom pristupu primarnim i sekundarnim izvorima građe te na detaljnom metodološkom pristupu obradi istraživačkih rezultata kroz arhivski, historiografski i analitički rad. Rezultat je interdisciplinarna studija koja se fokusira na jedan segment povijesti hrvatske glazbe, ali tom segmentu daje kulturološku širinu koja prelazi granice spomenutih triju pojmova: „povijesti“, „hrvatske“ i „glazbe“.

Knjigu čini pet poglavlja – Uvodna razmatranja, Polazišta, Kulturološki aspekt nastajanja opera *Mislav, Ban Leget* i *Nikola Šubić Zrinjski*, Tekstno-glazbeno tkivo Zajčevih opera, Zaključna razmatranja. Ona su, pak, segmentirana u niz potpoglavlja koja, s obzirom na način muzikološke obrade, mogu stajati i kao zasebne studije. Autorica donosi pregled svih dosadašnjih istraživanja Zajčeva glazbeničkog djelovanja i opusa te detaljan uvid u izvore i stanje notne građe, zvukovnih i video zapisa i libreta, razlaže društveno-politički, kulturološki i ideologijski kontekst u kojemu nastaje operna trilogija, bavi se recepcijom ovih opera u tadašnjem tisku. Potom analizira značajke libreta i osobito detaljno glazbene značajke opera (formalnu strukturu, glazbenu dramaturgiju, melodijsku, harmonijsku i ritamsku komponentu, orkestraciju, elemente i značenje nacionalnog idioma), dodajući tome i analizu vizualne komponente kroz scenografiju, kostimografiju i koreografiju. Komparativnom analizom nalazi srodnosti među operama, razmatra suodnos nacionalnog i kozmopolitskog te smješta Zajčevu opernu trilogiju u kontekst utjecaja talijanske, srednjoeuropske/slavenske i sjevernozapadnoeuropske (germanske/francuske) operne tradicije.

Baveći se svim ovim aspektima skladateljeve operne trilogije, autorica daje značajan doprinos pojedinim područjima muzikoloških interesa, kao što su, primjerice, povijest izvodilaštva, povijest recepcije, povijest diskografije, povijest kazališta, povijest nacionalnog glazbenog idioma, povijest libreta iz tematskog i jezičnog aspekta, povijest glazbene kritike, povijest opernog repertoara. Sagledamo li statističku stranu tehničkih okvira i opreme knjige – 933 stranice, 1308 fusnota, 1400 jedinica citirane literature, 204 iznimno detaljna tablična prikaza, 29 slikovnih prikaza, 62 notna primjera, 25 stranica Kazala imena – razvidno je riječ o beskompromisnom pristupu kada je u pitanju poštivanje svih pozitivnih načela struke.

„Skačući“ čitanjem iz glavnoga teksta u fusnote, čitatelju se otvara prostor u kojemu svaka rečenica krije niz istraživačkih puteva, mnoštvo postavljenih pitanja i odgovora koje autorica nastoji razotkriti u katkada gotovo detektivskom narativu. Iako je riječ o znanstvenom radu, jezik kojim autorica izlaže sadržaj izuzetno je pitak, protočan i poziva na čitalačku zainteresiranost. I, kako to u muzikološkoj struci uvijek biva, jedno zatvoreno

poglavlje otvori niz novih pitanja koja se autorica ne ustručava postaviti, kako samoj sebi, tako i budućim istraživačima.

Muzikologinja Rozina Palić Jelavić zapanjujućim istraživačkim žarom i znanstveničkim nervom ponire u tematiku sagledavajući ju iz različitih perspektiva, donoseći na tom putu bogatu argumentaciju kao potvrdu, ali i novo sveobuhvatno čitanje onoga što o Zajcu znamo, kao i onoga što o Zajcu tek trebamo shvatiti. Knjiga Rozine Palić Jelavić kruna je dosadašnjeg autoričina dugogodišnjeg znanstvenog rada i posvećene muzikološke karijere. Ono je izuzetno vrijedno djelo hrvatske muzikologije s implikacijama koje će imati na mnoge druge struke i discipline. Riječ je o kulturološki dragocjenoj knjizi koja nadilazi granice stručnoga i znanstvenog rada postajući umjetničko djelo u muzikološkome smislu.